

Розділ 2.

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО

УДК 780.647.2.087.1.071.2:78.03(477.54)

DOI 10.34064/khnum1-59.04

Снедков Ігор Іванович

заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри народних інструментів України ХНУМ імені І. П. Котляревського

e-mail: iigorsnedkov@gmail.com

ORCID 0000-0002-2381-4221

Снедкова Людмила Антонівна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

e-mail: snedkova@gmail.com

ORCID 000-0002-0389-2257

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА ТИПОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ СОЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ХАРКІВСЬКОЇ БАЯННОЇ ШКОЛИ

У статті йдеться про сольну виконавську творчість баяністів Слобожанщини, яка є органічною складовою педагогічної діяльності. Актуальність теми розкривається через розгляд історичних етапів становлення традицій сольної концертної діяльності провідних виконавців-баяністів мистецьких ЗВО Слобожанщини.

*Досвід концертної форми музикування баяністів на творчій ниві митців Слобожанщини ще не був предметом спеціального дослідження та систематизації і потребує ретельного глибинного вивчення. **Наукова новизна***

дослідження обумовлена відсутністю ґрунтовних та системних робіт, присвячених висвітленню регіональної специфіки етапів становлення сольного концертно-виконавського музикування баяністів Слобожанщини. Автори розглядають події регіонального значення, які впливали на зміни у процесі музикування на баяні, та надають хронологію становлення професійної освіти в навчальних закладах різного рівня, визначають особисту роль відомих виконавців в пропагуванні гри на баяні. В дослідженні окреслені типологічні ознаки харківської баянної школи (усталені механізми спадкоємності та наступності, творчості та навчання, нормативності та новаторства) та їх уособлення у педагогічному та виконавському досвіді.

■ **Ключові слова:** Слобожанщина, харківська баянна школа, історико-виконавський досвід, сольне баянне виконавство, концертна діяльність, регіональні типологічні ознаки, етапи розвитку.

Постановка проблеми. Потреба у історико-соціокультурній реконструкції процесу становлення і розвитку сольного баянного виконавства на системній основі і з урахуванням специфіки регіону обумовила *затребуваність* теми дослідження.

Якщо простежити динаміку Слобожанського народного інструментального музикування у зв'язку з загальноукраїнським контекстом музично-виконавської культури, можна визначити роль історико-виконавського досвіду та самотності Харківської баянної школи.

Концертно-виконавської творчість, яка суттєво впливає на якість педагогічної роботи викладачів мистецьких ЗВО, потребує деталізованого вивчення для обґрунтування результативності всебічної діяльності сучасного «майстра-артиста, викладача».

У зв'язку з цим виникла необхідність дослідження концертно-виконавської діяльності заслужених артистів та заслужених діячів мистецтв України, викладачів кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського як зразка для сучасних виконавців-баяністів та з метою привертання уваги до цього різновиду діяльності.

Педагогічна та просвітницька діяльність харківських закладів музичної освіти (Харківського музичного училища імені Б. М. Лятошинського, Харківського національного університету

мистецтв імені І. П. Котляревського), що функціонують більше ста років, дає підстави для констатації факту утвердження харківської баянної школи зі своїми творчими особливостями, видатними виконавцями, лауреатами національних та міжнародних конкурсів, науковцями та спеціального наголошення на гостро затребуваній **актуальності** проблематики пропонованого дослідження.

Аналіз публікацій за темою. Концертно-виконавська творчість викладачів кафедри народних інструментів представлена у дослідженнях науковців М. Давидова (2005), Т. Большакової (1992), В. Зеленюка (2010), М. Імханицького (2001), Ю. Лошкова (2008), Л. Понікарової (2004), А. Семешка (2009), Л. Снедкової (2013), В. Плужнікова (2016), А. Светова (2009) та ін.

Однак згадані автори не звертались до питання значущості досвіду концертно-виконавської діяльності викладачів ЗВО для педагогічної роботи та як важливої складової їх творчого самовираження.

Віддаючи належне науково-практичній значущості праць, присвячених вивченню баянного мистецтва Слобожанщини, можна констатувати, що дослідницькі інтереси науковців були зосереджені на окремих історичних площинах та особистостях. Проте досвід концертної форми музикування баяністів на творчій ниві митців Слобожанщини ще не був предметом *спеціального дослідження* і потребує ретельного глибинного вивчення. Таким чином, проблеми, пов'язані з процесом формування традицій концертно-виконавської діяльності викладачів, її генези та наступної еволюції протягом ХХ–ХХІ століть, є недостатньо вивченими та систематизованими. Досягнення митців Слобожанщини в галузі сольного музикування на баяні ще не були предметом окремого дослідження. Немає й класифікації етапів розвитку сольного баянного музикування даного регіону.

Мета і завдання дослідження – визначити етапи становлення сольного концертно-виконавського музикування баяністів Слобожанщині та виявити їх регіональні особливості (на прикладі досвіду викладачів кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського). **Наукова новизна** дослідження обумовлена відсутністю ґрунтовних та системних робіт, присвячених висвітленню регіональної специфіки етапів

становлення сольного концертно-виконавського музикування баяністів Слобожанщині.

Об'єкт дослідження – концертно-виконавська діяльність викладачів та здобувачів-баяністів кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Предметом дослідження є концертно-виконавський досвід сольного виконавства на баяні та його регіональні особливості.

Згідно з визначеною метою слід вирішити таке **завдання**: розглянувши історичну генезу концертно-виконавської діяльності викладачів та здобувачів-баяністів, виокремити та позначити *етапи розвитку сольного музикування* баяністів Слобожанщини.

Методологія дослідження базується на сукупності історичного, жанрово-стильового та системного підходів.

Виклад основного матеріалу. Виконавська творчість на народних інструментах є важливою складовою музичного мистецтва України та привертає увагу як інтерпретаторів, так і науковців.

Закладання основ і становлення народного академічного виконавського мистецтва засобами концертної діяльності в Україні пов'язане з іменами українських діячів мистецтва, таких як І. Алексеев, В. Бесфамільнов, В. Воеводін, В. Власов, Л. Горенко, М. Давидов, О. Євдокімов, М. Горенко, М. Оберюхтін, А. Онуфрієнко, В. Подгорний, М. Різоль, І. Яшкевич та інші.

Якщо простежити динаміку розвитку Слобожанського народного інструментального музикування та пов'язати розвиток даної галузі з українською музичною культурою взагалі, можна визначити роль історико-виконавського досвіду Харківської баянної школи та її представників – викладачів мистецьких ЗВО – в аспекті самобутньої специфіки концертного музикування.

Як виявив огляд науково-методичних джерел, ця тема досі не розкрита в повній мірі у сучасному музикознавстві.

Концертно-виконавська діяльність баяністів на теренах Слобожанщини розвивається у зростаючому темпі в ХХ–ХХІ століттях. Діяльність фундаторів цього напрямку виконавства безпосередньо представлена на тлі загальних процесів творчого розвитку музич-

ної культури регіонів України концертно-педагогічною творчістю відомих харківських баяністів **першої та другої генерації**: Л. Горенка, В. Подгорного, П. Потапова, М. Чекмарєва, А. Гайденка, О. Назаренка. Це сприяло поширенню музичної освіти у Харкові, створенню і впровадженню в життя програми професійної підготовки баяністів, розвитку методики викладання, формуванню оригінального репертуару та аранжованих творів з кращих зразків світової музики XIX–XX ст.

Розвиток народної інструментальної культури тісно пов'язаний з формуванням і розквітом самобутніх регіональних осередків музикування в Україні. Генеза сольного музикування на баяні та акордеоні в Слобожанщині має певні специфічні особливості свого розвитку, що визначаються як **етапи** регіональної історії цього виконавського явища.

Перший етап (1920–1946) становлення аматорського музикування на баяні в Слобожанщині позначений відкриттям у 1920 році класу гармоніки.

Гармоніки були введені до складу професійного Харківського оркестру народних інструментів В. Комаренка у 1928 році. Це дозволяє констатувати, що саме тоді виник перший професійний змішаний ансамбль за участю баяну і саме у той час баяністи почали концертні виступи як солісти.

Ознаками **першого етапу (1920–1946 роки)** є:

- розповсюдження виконавства на гармоніці в робітничо-селянському середовищі та самодіяльному русі;

- започаткування таких організаційних форм, як самодіяльні огляди та конкурси, що сприяло моралізації репертуару баяністів, переорієнтації виконавців з розважального на серйозний репертуар та прагненні до професійного самовдосконалення, взірцем якого було академічне виконавство. Крім сфер сольного та ансамблевого самодіяльного виконавства, різновиди гармоніки (гармоні, оркестрові гармоніки, концертино, баяни) складають ансамблі та оркестри гармоністів, входять до основного інструментального складу оркестрів народних інструментів (домрово-балалаєчних);

- поширеність та популярність гармоніки, баяна сприяє започаткуванню професійної освіти спочатку у самодіяльній сфері (муз-

профшколи, робітничі консерваторії), а з 1920-х років – в академічній (Харківська консерваторія та музичне училище).

Музичні класи та музичні курси в місті (області) виховували та навчали **першу генерацію** музично-освічених баяністів, які викладали у харківській консерваторії та музичному училищі.

Згодом в аматорських колективах Слобожанщини почалася концертна і педагогічна діяльності знаних харківських народників **першої генерації**: В. Комаренка, Г. Хоткевича, К. Дорошенка, Н. Лисенка, Л. Горенка, В. Подгорного, Ф. Коровая, В. Міхеліса, В. Гризодуба, П. Потапова, М. Ткачева, М. Чекмарєва, В. Ніколаєва, О. Назаренка, Б. Міхєєва, В. Савіних, А. Гайденка, М. Шпак. Їх творчі здобутки репрезентують багатющий досвід виконавства на народних інструментах, що безпосередньо сприяє створенню і впровадженню в життя програми професійної підготовки виконавців цієї спеціалізації, підвищенню майстерності виконання, формуванню оригінального репертуару.

Активізація процесу створення навчальних народно-інструментальних осередків в означений період відбувається у новостворених музичних закладах.

Баян в середині ХХ ст. активно утверджувався в спеціальних музичних навчальних закладах України: музичних школах, училищах та консерваторіях.

У цей час розпочинається **другий етап (1946–1969 роки)**, позначений стрімким розвитком академічного народного мистецтва України, в царині якого поступово виокремлюється спосіб сольного музикування.

У **1946 році** в Харківському музичному училищі (після повернення з евакуації) був сформований відділ народних інструментів. Ця подія, за версією дослідників, і **розпочинає другий етап** становлення професійного музикування на баяні в Слобожанщині.

У **1951 році** на народному відділі Харківської консерваторії було відкрито клас баяну.

У **1957 році** у Харківському педагогічному училищі було відкрито музично-педагогічне відділення та клас баяну, а в Харківському педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди організовано кафедру

хорового співу та музики, де навчали гри на народних інструментах: баяні, домрі, балалайці.

У 1960 році у Харківському державному бібліотечному інституті (нині – Харківська державна академія культури) було створено кафедру народних інструментів та відкрито клас баяну.

Завершився процес поширення народно-інструментальних освітніх осередків створенням відділу народних інструментів у Харківському (1967) та Лозівському училищах культури (1991).

Основними характерними ознаками другого етапу (1946–1969 роки) є:

- подальше поширення баяну у рамках самодіяльного і професійно-академічного та студентського ансамблево-оркестрового музикування;

- остаточне формування на Слобожанщині професійної освітньої системи в галузі народно-інструментального мистецтва, у якій одну з провідних ролей відігравало виховання баяніста, що, в свою чергу, поширювало зацікавленість у сольному виконавстві на баяні;

- закріплення у професійній сфері академічних ансамблів народних інструментів, де баяни виконують відповідальні функції (мелодійну, фонову-орнаментальну), а у випадках виконання перекладень симфонічного репертуару функціонально адекватно відтворюють партії груп дерев'яних та мідних духових інструментів.

Підкреслимо, що саме на другому етапі поява нових навчальних закладів та відкриття класу баяна у вже існуючих сприяли популяризації музикування на інструменті та призвели до появи талановитих високопрофесійних виконавців-баяністів, які, поряд з концертно-виконавською роботою у Харківській філармонії, працювали викладачами в мистецьких закладах освіти Слобожанщини: Ю. Авраменко, О. Бережний, Є. Ващенко, Л. Горенко, Л. Гура, С. Дядечко, П. Зуєв, Є. Іванов, М. Імханицький, В. Курисько, І. Крицин, І. Ліпницький, Є. Малихін, О. Назаренко, В. Овод, П. Потапов, В. Протопопов, О. Співак, В. Сухінін, О. Чиняков та інші (Снедкова, 2013).

Визначна подія відбулася у 60-ті роки ХХ ст., коли провідний конструктор Московської експериментальної фабрики музичних інструментів В. Колчин створює баян, що став найбільш поширеним інстру-

ментом серед концертуючих баяністів. Він отримав назву «готово-виборний», у ньому поєднуються в лівому корпусі традиційна клавіатура басово-акордового акомпанементу з виборною. Дана конструкція баяну виявилася особливо перспективною для передачі поліфонічної музики, а язички (духовий принцип звукоутворення) створювали подібність органному звучанню. Вже наприкінці 1960-х років баян нової конструкції розповсюджується і в Слобожанщині (Семешко, 2009). Відомий виконавець Ю. Авраменко (згодом викладач консерваторії) першим здобув третю премію та Диплом лауреата міжнародного конкурсу баяністів «Фогтланські дні музики» у м. Клінгенталі (Німеччина) саме на «готово-виборному» інструменті. Після його перемоги більшість студентів Харківської консерваторії, усвідомлюючи перспективи цього інструмента, почали інтенсивно готуватись до конкурсів, фестивалів вже на готово-виборних баянах. З 1970 року сольне та камерне виконавство на баяні виходить на якісно новий рівень: професійні баяністи починають займатися сольною концертною діяльністю на новоствореному готово-виборному інструменті.

Перша перемога харків'янина Ю. Авраменко на міжнародному конкурсі в 1969 році знаменує початок **третього етапу** народного ансамблево-інструментального музикування Слобожанщини (**1970–1990 роки**) (Костенко, Назаренко, 2010). Третій етап формувався під впливом творчої діяльності талановитих музикантів *другої генерації*. Він позначений знаменними подіями та формуванням нових тенденцій, що стали результатом творчої діяльності талановитих музикантів *третьої генерації*. В ці роки на сценічних майданчиках Слобожанщини сольно концертують Ю. Амес, В. Губанов, Л. Гура, О. Міщенко, І. Липницький Ю. Лошков, С. Сердюк, І. Снедков, В. Робота, М. Сукачев, Ю. Яковенко.

Студентами та викладачами кафедри народних інструментів харківської консерваторії цього періоду були Т. Большакова, А. Бухтіяров, О. Гончаров, В. Губанов, Л. Гура, С. Гурін, І. Липницький, П. Зуєв, Є. Іванов, І. Звягінцев, О. Жуков, В. Мельніков, Г. Метьолкін, М. Репка, С. Лісневський, О. Міщенко, С. Нелюбов, І. Снедков, О. Співак, В. Суходолов, О. Тищик, В. Чекмарьов, Ю. Яковенко та інші. Педагогічна діяльність викладачів музичних факультетів та мистець-

ких вузів Слобожанщини сприяла розповсюдженню нового інструменту та підвищенню якості *навчального процесу*, а разом з тим, самоутвердженню регіональної виконавської сольної школи у музичному просторі України (Снедков, Снедкова, 2012).

Характерною ознакою даного процесу було те, що професійним центром академічного сольного баянного виконавства **стала кафедра народних інструментів харківської консерваторії**, де виконавці або займались викладацькою діяльністю, або навчалися.

Отже, **третій етап** розвитку сольного виконавства на баяні ознаменований академізацією, підвищенням професійного рівня та появою інструменту нового типу – готово-виборного баяну. Усе зазначене дозволило баяністам опановувати та створювати власні різножанрові твори для виступів, вирізняючись своєю професійною концертно-виконавською майстерністю.

Однак на початку 90-х років у зв'язку з реформуванням державної політики в галузі мистецтва *сталося скорочення* кадрів Харківської обласної філармонії, на базі якої багато років концертували баяністи – викладачі мистецьких навчальних закладів.

Виконавці-баяністи продовжили музикування на аматорській (безкоштовній) основі, оновлюючи жанри, види, стилі музикування, відкриваючи новий етап, пов'язаний із популяризацією *музикування в складі інструментальних ансамблів*.

Четвертий етап (1991–2021 роки) позначений взаємодією баянного виконавства з усталеними типами ансамблів. Особливою віхою на шляху до професіоналізації ансамблевого музикування стало включення у 1991 році до програми мистецьких навчальних закладів дисципліни «Ансамбль народних інструментів», що послугувало поштовхом до розвитку ансамблевого виконавства в різноманітних формах і жанрах у студентському середовищі.

Четвертий етап характеризується такими ознаками:

- сформованістю академічного баянно-акордеонного мистецтва Слобожанщини як сфери сольного та ансамблево-оркестрового виконавства;
- визнанням на міжнародному рівні досягнень харківських **солістів-баяністів** (1991–2021 роки) і, зокрема, здобутків **студентів**:

- класу професора, заслуженого діяча мистецтв України **О. Назаренка**: В. Кириченка, Т. Липчанської, Б. Нестеренка, І. Турпака, В. Волкова, А. Безрук;
- класу професора, заслуженого артиста України **О. Міщенко**: В. Луньова, Ю. Мараховського, В. Зеленюка, Д. Шаршоня, М. Шейка, М. Величка, В. Столбунова, Д. Жарікова;
- класу професора, заслуженого діяча мистецтв України **І. Снедкова**: А. Гетьмана, А. Стрільця, І. Чурілова, А. Светова, А. Акулова, А. Агаєва, О. Тулінова, Р. Кудрі, О. Харченко, П. Архипенка, М. Мельниченка, П. Верещако, про що свідчать стабільні перемоги музикантів на престижних мистецьких конкурсах, форумах.

Викладене вище дає підставу вважати цих талановитих виконавців представниками **четвертої генерації** харківської баянної школи.

Серед чинників, що сприяли оптимізації процесу виховання та навчання баяністів Слобожанщини: *композиторська творчість* В. Подгорного, Б. Міхеєва, А. Гайденка, О. Назаренка, М. Стецюна, Ю. Алжнева; *концерно-виконавська та наукова діяльність професорів* Т. Большакової, Ю. Лошкова, О. Назаренка, А. Сташевського, *доцентів* Н. Башмакової, Ю. Дяченка, С. Пташенка, Н. Костенко, Л. Мандзюк, Л. Снедкової, Л. Шемет, В. Цицарева; *розквіт виконавської діяльності нової, четвертої, генерації виконавців-баяністів та викладачів ЗВО мистецьких напрямів (90-і роки ХХ – 20-і роки ХХІ століття)* А. Акулова, П. Архипенка, Ю. Дяченка, В. Гейка, А. Гетьмана, Д. Жарікова, Р. Желіби, М. Мельниченка, Т. Пасечінської, А. Стрільця, О. Мовчана, О. Харченка, Д. Шаршоня, М. Шейка та інших.

Висновки. Резюмуючи, зазначимо: дослідивши становлення Слобожанського народного інструментального музикування у зв'язку із загальноукраїнським контекстом музично-виконавської культури, можна відмітити *визначну роль* виконавського досвіду та самобутності харківської баянної школи та охарактеризувати типологічні ознаки харківської баянної школи (усталені механізми спадкоємності та наступності, творчості та навчання, нормативності та новаторства) та їх уособлення у конкретному педагогічному та виконавському досвіді.

Відмінності харківської баянної школи полягають у таких чинниках, як:

- технічна вправність, наявність віртуозності як атрибутивної ознаки професійної гри на баяні, що поєднується з *надзвичайною емоційною виразністю*;
- специфічна система артикуляційних прийомів баянної гри: *апlickатурна свобода*, відповідність (незалежність) правої та лівої руки, технологічне ведення міху; акордова техніка, якій притаманні *м'які переходи* при співвідношенні вертикального та горизонтального пластів;
- усталена взаємодія між виконавцями і композиторами, які володіють народними інструментами (зокрема, баяном і акордеоном) та активно створюють для них *оригінальні композиції*;
- культура ансамблевого слуху та музичний інтелект, що увиразнюють специфіку народно-інструментального музикування.

Сучасне народно-інструментальне музикування Слобожанщини характеризується загальним прагненням музикантів відповідати об'єктивно існуючим вимогам сучасної виконавської культури.

Перспективами дослідження є розгляд репертуарно-стильових пріоритетів сучасних виконавців згідно з означеними у статті етапами розвитку сольного виконавства баяністів.

ЛІТЕРАТУРА

- Большакова, Т. В. (1992). Баян в українській музичній культурі. *Культура України: історія і сучасність*: тези доп. респ. наук.-теорет. конф. 26–28 жовт. 1992 р. Харківський державний інститут культури. Харків, 181–182.
- Давидов, М. А. (2005). *Історія виконавства на народних інструментах*: підручник. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. (Українська академічна школа).
- Зеленюк, В. (2010). Харківська академічна школа народно-інструментального виконавства. *Давидов, М. Історія виконавства на народних інструментах* (с. 112–132). Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Имханицкий, М. И. (Ред.) (2001). *Портреты баянистов*: [сб. ст.]. Москва: Изд-во РАМ им. Гнесиных.

- Калашник, П. П., Очеретовська, Н. Л. (Упоряд.) (1992). *Музична Харківщина*: зб. наук. пр. (с. 191–206). Харків.
- Костенко, О. О., Назаренко Л. П. (2010). *Історія відділу народних інструментів Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського*. Харків: Федорко.
- Лошков, Ю. (2008). Еволюція професійного музичного мистецтва. *Культура України*: зб. наук. пр. Харківська державна академія культури. Харків, 25, 166–177.
- Понікарова, Л. М. (2004). *Харківська академічна школа народно-інструментального виконавства: з досвіду діяльності кафедри народних інструментів ХДАК (1959–2004 рр.)*: навчальний посібник. Харків: ХДАК.
- Плужніков, В. (2016). *К. Л. Дорошенко – диригент, педагог, просвітник*: монографія. Харків: Колегіум.
- Светов, А. (2009). *Харьковская баянная школа и её выдающиеся представители*: магістерська робота. Харьковский государственный университет искусств им. И. П. Котляревского. Харьков.
- Семешко, А. А. (2009). *Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ–ХХІ століть*: довідник. Тернопіль: Богдан.
- Снедков, І. І., Снедкова Л. А. (2012). Професійне народно-інструментальне виконавство: сучасний аспект. *Зоряний час: нариси до 95-річчя утворення ХНУМ імені І. П. Котляревського* (с. 94–127). Харків: С. А. М.
- Снедков, І. І. (2010). Фундатори харківської баянної школи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: до 70-річчя кафедри народних інструментів Київської консерваторії*, сс. 42–51. Київ: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
- Снедкова, Л. А. (2013). *Історико-виконавський досвід ансамблевого музичування за участю баяна та акордеона в Слобожанщині ХХ–ХХІ століть*. (Дис ... канд. мистецтвознавства). Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків.
- Сумарокова, В. (2004). Виконавська школа як об'єкт дослідження: до визначення поняття. *Науковий вісник національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ, 10, 180–190.

Igor Snedkov

Honored Artist of Ukraine, Professor at the Department of Folk Instruments of Ukraine; Kharkiv I. P. Kotlyarevskiy national University of Arts;
e-mail: iigorsnedkov@gmail.com
ORCID 0000-0002-2381-4221

Lyudmila Snedkova

PhD in Art Studies, Associate Professor of the Department of Music and Instrumental Teacher Training; Municipal Institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council;
e-mail: snedkovala@gmail.com
ORCID 000-0002-0389-2257

**STAGES OF DEVELOPMENT AND TYPOLOGICAL FEATURES
OF SOLO PERFORMANCE OF THE KHARKIV BUTTON ACCORDION
(BAYAN) SCHOOL**

Background. *The article tells about solo performer's creativity of accordion player of Slobozhanchina region, which is an inherited constituent of pedagogical activity. The relevance of a study is shown through regarding of historical stages of creation of tradition of solo concerto activity of the leading performers on button accordion in the artistic higher education establishments of Slobozhanchina region.*

The experience of concert form of making music by the accordion players in the region Slobozhanchina has not yet become an object of special treatment and systematisation and therefore calls for throughout profound investigation.

Theoretical background. *Performers activity of teachers of Department of folk instruments is revealed in works by such scholars as M. Davydova (2005), T. Bolshakova (1992), V. Zelenuk (2010), M. Imkhanitsky (2001), Yu. Loshkov (2008), L. Ponikarova (2004), A. Semeshko (2009), L. Snedkova (2013), V. Pluzhnikov (2016), A. Svetov (2009) etc.*

Researchers novelty *of this study is caused by lack of fundamental and systematical works devoted to exploration of regional specific of stages of creation of solo concert button accordion performance of Slobozhanchina region. The authors regard events of regional meaning, which caused their influence on the changes into process is of performance on button accordion and give a chronology*

of creation of professional education in educational institutions of different levels, reveal personal role of renowned performers in propagation of the performance on the button accordion.

***The aim and the task** of the research is to define stages of creations of solo concert musician activity of button accordion player of the Slobozhanchina region and reveal their regional peculiarities on the example of experience of professors of Department of folk instruments of Ukraine in Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts.*

***Conclusions.** The research defines 4 main stages of development and outlines typological traits of Kharkiv button accordion school: 1) high level of technical skills as attribute of professional performance on button accordion which is conjoined by expense by extensive emotional expression; 2) specific system of means of play on the accordion, the freedom of fingering, independence of right and left hands, technological leading of the instruments, chord technique which is characterised by soft progressions through joining of vertical and horizontal layers; 3) tradition of interaction between the performers and composers which are capable of playing the folk instruments including button accordion and actively composing for them; 4) culture of ensemble hearing and musical intellect which are characteristic for specific of folklore instrumental music*

Modern folklore instrumental music of Slobozhanchina region is characterised by overall inclination of the musicians too satisfy demand of objectively existing performance culture.

■ **Key words:** *Slobozhanchina, Kharkiv button accordion school, historically-performers experience, solo button accordion music, concert activity, regional typological traits, stages of development.*

REFERENCES

- Bolshakova, T. V. (1992). Baian v ukrainskii muzychnii kulturi [Bayan in Ukrainian musical culture]. In *Kultura Ukrainy: istoriia i suchasnist [Culture of Ukraine: history and modernity]*. Proceeding of the Republic Scientific and Theoretical Conference, 1992, October 26–29 (p. 181). Kharkiv State Institute of Culture. Kharkiv [in Ukrainian].
- Davydov, M. A. (2005). *Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh [History of performance on folk instruments]*. (Tutorial). Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho. (Ukrainian Academic School) [in Ukrainian].

- Zeleniuk, V. (2010). Kharkivska akademichna shkola narodno-instrumentalnoho vykonavstva. *Davydov, M. Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh [Davydov, M. History of performance on folk instruments]* (p. 112–132). Kyiv: NMAU [in Ukrainian].
- Kalashnyk, P. P., Ocheretovska, N. L. (Comp.) (1992). *Muzychna Kharkivshchyna [Musical Kharkiv region]*. (p. 191–206). Kharkiv [in Ukrainian].
- Kostenko, O. O., Nazarenko, L. P. (2010). *Istoriia viddilu narodnykh instrumentiv Kharkivskoho muzychnoho uchylshcha im. B. M. Liatoshynskoho [History of the department of folk instruments of Kharkiv Music School named after B. M. Liatoshynsky]*. Kharkiv: Fedorko [in Ukrainian].
- Loshkov, Yu. (2008). Evoliutsiia profesiinoho muzychnoho mystetstva [Evolution of professional music art]. *Kultura Ukrainy [Culture of Ukraine]*. Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv, 25, 166–177 [in Ukrainian].
- Ponikarova, L. M. (2004). *Kharkivska akademichna shkola narodno-instrumentalnoho vykonavstva: z dosvidu diialnosti kafedry narodnykh instrumentiv. Kharkivska derzhavna akademiia kultury (1959–2004 rr.) [Kharkiv Academic School of Folk Instrumental Performance: from the experience of the Department of Folk Instruments. Kharkiv State Academy of Culture (1959–2004)]*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Imkhanitsky, M. I. (Ed.) (2001). *Portrety bayanistov [Portraits of accordionists]*. Moscow: Izd-vo RAM im. Gnesinyh [in Russian].
- Pluzhnikov, V. (2016). *K. L. Doroshenko – dyryhent, pedahoh, prosvitnyk [K. L. Doroshenko – conductor, teacher, educator]*. (Monograph. Kharkiv: Kolehium [in Ukrainian].
- Svetov, A. (2009). *Harkovskaya bayannaya shkola i eyo vyidayuschiesya predstaviteli [Kharkiv Bayan School and its outstanding representatives]*. (Magister thesis). Kharkiv State University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky. Kharkiv [in Russian].
- Semeshko, A. A. (2009). *Baianno-akordeonne mystetstvo Ukrainy na zlami XX–XXI stolit [Bayan-Accordion art of Ukraine at the turn of the XX–XXI centuries]*. (Book of reference). Ternopil: Bohdan [in Ukrainian].
- Sniedkov, I. I., Sniedkova, L. A. (2012). Profesiine narodno-instrumentalne vykonavstvo: suchasnyi aspekt. [Professional folk instrumental performance: the modern aspect]. *Zorianyi chas: narysy do 95-richchia utvorennia Kharkivskoho natsionalnoho universytetu mystetstv imeni I. P. Kotliarevskoho*

- [*Star time: essays to the 95th anniversary of the formation of Kharkiv I. P. Kotlyarevsky University of Arts*] (pp. 94–127). Kharkiv: S. A. M. [in Ukrainian].
- Sniedkov, I. I. (2010). Fundatory kharkivskoi baiannoï shkoly [Founders of the Kharkiv Bayan School]. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: do 70-richhia kafedry narodnykh instrumentiv Kyivskoi konservatorii* [Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference: to the 70th anniversary the Folk Instruments Department at Kyiv Conservatory], pp. 42–51. Kyiv: National P. I. Tchaikovsky Academy of Music of Ukraine [in Ukrainian].
- Sniedkova, L. A. (2013). *Istoryko-vykonavskiy dosvid ansamblevoho muzykuvannia za uchastiu baiana ta akordeona v Slobozhanshchyni XX–XXI stolit* [Historical and performing experience of ensemble music making with the participation of bayan and accordion in Slobozhanshchyna of the XX–XXI centuries]. (PhD's dissertation). Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts. Kharkiv [in Ukrainian].
- Sumarokova, V. (2004). Vykonavska shkola yak ob'iekt doslidzhennia: do vyznachennia poniattia [Performing school as an object of study: to definition of the concept]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho* [Scientific Bulletin of the National P. I. Tchaikovsky Academy of Music of Ukraine], 10, 180–190 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 1 лютого 2021 р.